

مصاحبه با دکتر پارسا، رییس مرکز آمار ایران

با موضوع

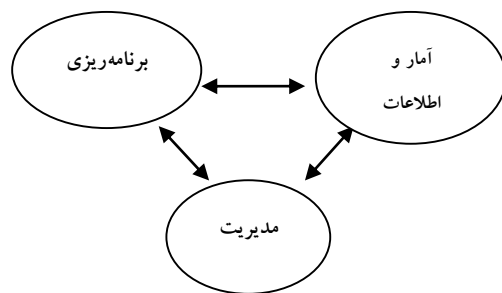
## مدرن‌سازی نظام آماری با تاکید بر مرجعیت یگانه‌ی مرکز آمار ایران در تولید و انتشار نرخ تورم و رشد اقتصادی

(۱) برنامه‌ریزی و ارزیابی توسعه کشور نیازمند چه داده‌ها و اطلاعات آماری است و در حال حاضر چه حجمی از نیازهای نظام برنامه‌ریزی کشور توسط نظام آماری کشور تولید می‌شود؟

برنامه‌ریزی توسعه کشور دارای ابعاد ملی، منطقه‌ای، استانی، شهرستانی، شهری و روستایی است و هریک از آنها متولیان خاص خود را دارند، مضاف بر این مردم و بنگاه‌های اقتصادی و دیگر نهادهای اجتماعی و فرهنگی نیز برای برنامه‌ریزی و انجام فعالیت‌های خود نیازمند داده‌ها و اطلاعات آماری با کیفیت (جامع و یکپارچه، قابل اعتماد، به‌هنگام و در دسترس همگان) و همه اینها مستلزم یک نظام آماری یکپارچه و پاسخگو است که الزاما باید با استانداردهای بین‌المللی و ملی کار کند. در این بین ایفای نقش مرجعیت یگانه آمارهای رسمی کشور توسط مرکز آمار ایران و دبیرخانه (موتور محرک) شورای عالی آمار بسیار حیاتی است. این دبیرخانه باید از یک طرف همه نیازهای کاربران اعم از دولتی و غیردولتی را شناسایی نماید و از طرف دیگر با تقسیم کار ملی، آنها را از طریق دستگاه‌های اجرایی مسئول تولید نماید و با هدایت و نظارت بر ساز و کارها و فرآیندهای تولید آنها از کیفیت این داده‌ها و اطلاعات آماری مطمئن گردد و سپس با اطلاع‌رسانی بی‌طرفانه آن‌ها رسالت خود را به سرانجام برساند. در حال حاضر حداکثر ۵۵٪ از نیازهای ملی، ۳۵٪ از نیازهای استانی و ۱۵٪ از نیازهای شهرستانی توسط نظام آماری کشور تولید می‌شود که نشانگر خلا بسیار بزرگی در برنامه‌ریزی‌های توسعه و پایش و ارزیابی آن می‌باشد.

(۲) در بحث برنامه‌ریزی توسعه برای کشور اهمیت و کاربرد آمار و اطلاعات دقیق تا کجاست و کشور از ناحیه عدم کفایت آماری چه آسیب‌هایی را متحمل شده است؟

بدون تردید داده‌ها و اطلاعات آماری با کیفیت (جامع و یکپارچه، قابل اعتماد، به‌هنگام و در دسترس همگان) اصلی‌ترین پیش‌نیاز برنامه‌ریزی و ارزیابی توسعه در کلیه سطوح و بلکه زیرساخت اصلی حکمرانی شایسته (Good governance) است و هرگونه خلا و کمبود در این زمینه کارایی و اثربخشی برنامه‌ریزی‌های توسعه و اقدامات اجرایی را کاهش می‌دهد. داده‌های آماری با کیفیت برای مدیریت نتایج، تعیین اهداف و نظارت بر نتایج، طراحی سیاست‌ها و استراتژی‌های توسعه لازم و ضروری می‌باشد و در یک نگاه کلی می‌توان گفت: آمار و اطلاعات، برنامه‌ریزی و مدیریت سه حلقه وابسته به هم می‌باشند که زنجیره توسعه با آنها شکل می‌گیرد. لذا توسعه بدون برنامه‌ریزی و برنامه‌ریزی بدون آمار و اطلاعات قابل تحقق نیست و این سه لازم و ملزوم یکدیگرند.



با توجه به پاسخ سوال اول و میزان تولید نیازهای آماری کشور در حال حاضر، واضح است که بسیاری از برنامه‌ریزی‌ها و تصمیمات مبتنی بر اطلاعات آماری ناقص و قضاوت‌ها و پیش‌داوری‌های مسئولین مربوط است که در شرایط ضعف و یا فقدان اطلاعات آماری با کیفیت چاره‌ای جز این کار ندارند و برنامه‌های مبتنی بر آنها و همچنین ارزیابی پیشرفت امور با اشکالات اساسی رو به روست.

۳) فناوری‌های نوین قابل کاربرد در حوزه برنامه‌ریزی توسعه چه مواردی را می‌تواند شامل شود؟  
کاربرد فناوری‌های نوین مبتنی بر بستر مناسب IT فراهم شده در کشور، نه یک انتخاب، که یک الزام و بلکه تنها گزینه است. در حوزه تولید داده‌های آماری باید روش‌ها ثبتی مبنا (Register based) مبتنی بر داده‌های اداری (Administrative data) جایگزین روش‌های سنتی مراجعه حضوری و ثبت داده‌های خود اظهاری است. در روش‌های ثبتی مبنا ریز داده‌های آماری Micro data توسط دستگاه‌های اجرایی در حین انجام وظایف جاری ثبت و ضبط میشوند و در اختیار سلسله مراتب اداری، نظام آماری و نظام برنامه‌ریزی قرار میگیرند و این فرآیندها فقط در بستر فناوری‌های نوین امکان پذیر است و عصر حاضر، عصر انفجار داده‌ها و اطلاعات آماری در فضای دیجیتال است و بدون استفاده از این فناوری‌ها سرعت، صحت، دقت، نظارت و کیفیت در تولید داده‌ها و اطلاعات آماری غیر ممکن است.

۴) نظام آماری کشور در پاسخگویی به نیازهای نظام برنامه‌ریزی توسعه شاهد چه تحولاتی بوده است؟  
نظام آماری کشور داده‌ها و اطلاعات آماری پایه‌ای جمعیت و محاسبات ملی (عملکرد همه بخش‌های اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور) و شاخص‌های قیمت (انواع تورم تولید کننده و مصرف کننده) و اشتغال و بیکاری و درآمد و هزینه را مطابق با استانداردهای بین‌المللی هم از نظر فرآیندهای تولید و هم از نظر زمان ارائه نتایج، ارائه مینماید و در قالب سالنامه‌های آماری کشور و دستگاه‌های اجرایی به صورت سالانه حجم زیادی از داده‌ها و اطلاعات آماری تجمیع شده aggregated را بر حسب تفکیک‌های طبقه بندی‌های استاندارد بین‌المللی فعالیت‌ها را به صورت منظم ارائه می‌نماید و برای حرکت به سمت پوشش هرچه بیشتر این نیازها در سال ۹۶ و ۹۷ همه نیازهای آماری ارکان حاکمیت و دستگاه‌های اجرایی به ویژه حوزه‌های برنامه‌ریزی را جمع‌آوری نموده و انتظار می‌رود با اولویت‌بندی آنها در شورای عالی آمار و تحت عنوان «فهرست آمارهای رسمی کشور» همه تمهیدات و امکانات لازم برای تولید آنها در سطح کشور و بر حسب تفکیک‌ها و زیربخش‌های مورد نیاز از قبیل جنسیت و تقسیمات کشوری فراهم گردد. همچنین برای تامین نیازهای آماری مقامات استانی و شهرستانی کشور طرح آمارگیری جامعی با مشارکت و همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها در سال ۹۷ تهیه شده است که با اجرای آزمایشی آن در سه استان در سال جاری، امیدواریم در سال‌های بعد شاهد اجرای کامل آن در همه استان‌ها باشیم و این نیاز بسیار مهم مقامات و برنامه‌ریزان استانی و شهرستانی را تامین نمایم.

## ۵) ارزیابی شما از پوشش و وضعیت تولید و انتشار آمارهای کشور و سطح دسترسی کاربران به داده‌ها و اطلاعات آماری چیست؟

هدف توسعه پایدار کشور ایجاب مینماید که همه نماگرها و شاخص‌های توسعه پایدار و برنامه‌های توسعه در ابعاد زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر حسب همه زیربخش‌ها و مناطق جغرافیایی کشور تولید شوند و محدودیت اعتبارات و امکانات به هیچ وجه توجیه قابل قبولی برای عدم تولید و عرضه با کیفیت داده‌ها و اطلاعات آماری اولویت دار مورد نیاز برنامه ریزان و مدیران کشور در کلیه سطوح نمیباشد و یک نظام مدیریتی و برنامه ریزی هوشمند قطعاً باید کلیه نیازهای نظام آماری کشور (قوانین و مقررات به روز، تشکیلات اداری متناسب، اعم از نیروی انسانی، بودجه و تجهیزات و...) برای تولید این نهاده عمومی با کیفیت به عنوان زیرساخت اصلی نظام برنامه ریزی و مدیریت و حکمرانی شایسته را به صورت کامل تامین نماید. به نظر من تامین این نیازها و الزامات بهترین و پر بازده ترین سرمایه گذاری کشور در شرایط فعلی است که با ضریب تکاثری چند برابری موجب افزایش بازدهی امور حاکمیتی برنامه ریزی، مدیریت و ارزیابی همه ابعاد توسعه و در نتیجه شتاب مضاعف توسعه کشور خواهد شد. میزان پوشش نیازهای آماری کشور در سوال ۱ پاسخ داده شد و دسترسی برابر و به هنگام به داده‌ها و اطلاعات آماری وجود دارد و لازم است مطابق با تجارب موفق جهانی و فناوری‌های روز اصلاحات و بهبودهای معنی دار در آنها صورت پذیرد.

## ۶) نیازهای آتی آماری توسعه کشور و نظام برنامه ریزی کشور چیست و الگوی پاسخگویی به این نیازها کدام است؟ چه تحولاتی در ارکان و فرآیندهای نظام آماری باید صورت پذیرد؟

برنامه ریزی توسعه کشور محدود به برنامه ریزی‌های کلان و بخشی سطوح ملی، استانی و شهرستانی نیست، بلکه فعالیت‌های همه دستگاه‌های اجرایی، نهادها، بنگاه‌ها و مردم را در بر می‌گیرد. بنابراین باید با استفاده از روش‌های آماری ثبتي مبنای همانند کشورهای پیشرو و موفق همه نیازهای آماری کاربران فوق‌الاشاره بر حسب تفکیک‌های بین المللی، فعالیت‌های اقتصادی ISIC و مشاغل ISCO و وضع فعالیت ICSE و همچنین تفکیک‌های جنسیتی، سن، سطوح درآمد و هزینه و مناطق جغرافیایی تا پایین ترین سطوح تقسیمات کشوری، معلولیت و ... صورت پذیرد و این کار شدنی است و در قالب فرآیند مدرن سازی نظام آماری کشور طراحی گردیده و به تدریج در حال اجرا است. به فضل خدا و مشارکت و همکاری همه ارکان حاکمیت امسال و سال آینده نهاد سازی این تحول بنیادین در نظام آماری کشور صورت می‌گیرد. این مدرن سازی شامل تغییرات در نوع نگاه و بینش و نگرش به داده‌ها و اطلاعات آماری به عنوان سرمایه اجتماعی، قوانین و مقررات، تشکیلات اداری و ظرفیت سازی‌های منابع انسانی، بودجه ای و فرآیندهای مدیریت تولید و انتشار داده‌ها و اطلاعات آماری کشور است. با انجام این مهم و انجام کارهای عالمانه و مجاهدانه نظام آماری کشور از روش‌های سنتی به روش‌های ثبتي مبنای گذر خواهد کرد و داده‌ها و اطلاعات ثبتي با کیفیت جایگزین خود اظهاری‌ها و قضاوت‌ها و کارشناسی‌های مبتنی بر پیش داوری‌های ذهنی و تجربی ناقص و بعضاً جهت دار خواهد شد.

۷) یکی از آسیب‌های نظام آماری کشور موازی کاری و بعضاً کیفیت پایین داده‌ها و اطلاعات آماری است. چه باید کرد؟

در دیدگاه نوین، آمارهای رسمی و اعتماد به نهادهای متولی تولید آمار نوعی سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند و این نهادها صرفاً بنگاه تولید محصولات آماری نیستند بلکه نقش و جایگاه ویژه‌ای در ایجاد و گسترش سرمایه اجتماعی کشورها به عنوان مهمترین عنصر توسعه دارند. اگر به آماری که تولید می‌شود اعتماد لازم وجود نداشته باشد، آمار مزبور اعتبار و نقش خود را از دست می‌دهد و خاصیتی برای برنامه ریزی خرد و کلان نخواهد داشت. یکی از عواملی که به اعتماد عمومی جامعه نسبت به آمارهای رسمی و به خصوص آمارهای اقتصادی ضربه شدیدی وارد می‌کند وجود نهادهای موازی در تولید و انتشار آمارهای اقتصادی و بالاخص آمار رشد اقتصادی و تورم است. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرمایند اختلاف در آمارهای مراکز آماری "بلایی بزرگ" است که موجب بی‌اعتمادی در مردم می‌شود و "تمرکز آمار در یک مرکز علمی" و تمرکز بر شیوه‌های علمی را به عنوان راهبرد اساسی اعلام می‌نمایند.

**تشتت آماری و موازی کاری** نه فقط در آمارهای رشد اقتصادی، تورم و بیکاری بلکه گسترش آن به همه آمارهای تولیدی، هزینه‌های بسیاری به بار می‌آورد که در زیر به برخی از مهمترین آن اشاره شده است:

**تضعیف سرمایه اجتماعی و باور عمومی به آمارهای رسمی کشور**

**کاهش اعتماد بین‌المللی به آمارهای کشور**

**سردرگمی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران و به طور کلی کاربران آمارهای رسمی**

**اتلاف منابع انسانی و مالی**

**افزایش در بار پاسخگویی و عدم همکاری پاسخگویان**

**کاهش کیفیت آمارها**

**سرخوردگی و بی‌انگیزگی دست‌اندرکاران تولید آمار**

**افزایش ریسک سرمایه‌گذاری به ویژه سرمایه‌گذاری خارجی**

**ایجاد خوراک تبلیغاتی منتقدان بی‌انصاف حاکمیت**

سالم‌ترین راه حل آنست که مرکز آمار ایران و بانک مرکزی اقدام به تولید آمار رشد اقتصادی و تورم می‌نمایند. مرکز آمار ایران بر اساس وظیفه قانونی و بانک مرکزی هم بر اساس سابقه، به کار خود ادامه می‌دهند. همان‌گونه که در سطور فوق اشاره شد ادامه این روند هزینه‌های زیادی برای کشور به بار خواهد آورد. سوال اینجاست که برای حل این مساله چه باید کرد؟

همانطور که اشاره شد موازی کاری سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی به آمارها، برنامه ریزی‌ها و تصمیمات را خدشه دار کرده و ادامه این روند هزینه‌های زیادی برای کشور به بار خواهد آورد. سوال اینجاست که برای حل این مسئله و اتلاف هزینه‌های بیت‌المال چه باید کرد؟ سه گزینه قابل تصور است:

۱) تداوم وضع موجود و تداوم تخریب سرمایه اجتماعی و اتلاف منابع محدود کشور (اعم از منابع انسانی و بودجه‌ای) بر

**خلاف روند و گرایش مسلط در همه دنیا.**

۲) ادغام واحد آمار های اقتصادی بانک مرکزی در مرکز آمار ایران همانند همه دنیا و تشکیل سازمان ملی آمار NSO و عینیت بخشیدن به یگانگی مرجعیت آمار های رسمی کشور در شاخص های کلان اقتصادی و پایان همیشگی موازی کاری ها، کاری که باید در سال تاسیس نهاد توسعه ای مرکز آمار ایران در سال ۱۳۴۴ صورت میگرفت.

۳) تداوم محاسبات ملی بانک مرکزی برای نیاز های داخلی خود و عینیت عملی یگانگی عملی مرجعیت آمار های رسمی کشور در مرکز آمار ایران

در تولید و انتشار رشد اقتصادی و تورم، موازی کاری هم در حوزه اجرا و هم در حوزه محاسبات و انتشار رخ داده است به عبارت دیگر هم مرکز آمار و هم بانک مرکزی، طرح های آماری مجزایی را اجرا می کنند و محاسبات تورم و رشد اقتصادی را هم بطور مجزا با منابع آماری متفاوت انجام می دهند. در حوزه اجرا موجب ایجاد بارپاسخگویی مضاعف برای پاسخگویان و اتلاف هزینه ها و فرصت های نیروی انسانی و اعتبارات در کشور شده و در حوزه محاسبات و انتشار نتایج نیز بی اعتمادی داخلی و خارجی و تخریب سرمایه اجتماعی کشور در حوزه آمار و برنامه ریزی را به دنبال دارد. نتیجه این موازی کاری در دو حوزه اشاره شده، سردرگمی استفاده کنندگان از آمارها و سرخوردگی متولیان تولید آمار را ایجاد کرده است.

اساساً مأموریت نظام آماری کشور تولید داده ها و اطلاعات آماری با کیفیت است و به طور خلاصه کیفیت حاصل استقرار فرآیند های استاندارد تولید داده ها و اطلاعات آماری و رهبری و مدیریت اثربخش این فرآیند هاست که امروزه در همه کشور ها تحت عنوان مدل های عمومی کسب و کار آماری GSBPM و GAMSO و دیگر مدل های به اشتراک گذاری داده ها و اطلاعات آماری SDMX است و در کشور ما نیز شکل بومی شده ای از آن ها در حال اجرا است. در فرآیند مدل سازی نظام آماری کشور باید اصلاحات لازم متناسب با نظام آمار های ثبتی مبنا صورت گیرد، انجام این مهم در قالب طراحی و استقرار چارچوب مدیریت کیفیت NQAF در تولید داده ها و اطلاعات آماری مطابق با آخرین استانداردها و توصیه های بین المللی و شرایط کشورمان در مرکز آمار ایران در حال اجراست و در قالب برنامه ملی توسعه آمار کشور (NSDS) به دیگر دستگاه های اجرایی تسری خواهد یافت. امیدواریم با تصویب قانون جدید آمار کشور بستر نهادی نظام آماری یکپارچه و پاسخگو برای همه امور آماری کشور به ویژه این مقوله فراهم شود.

#### ۸) سطوح دسترسی مخاطبان و ارکان نظام برنامه ریزی توسعه به اطلاعات خام و تجمیع شده چگونه است؟

یکی از اصول بنیادین تولید آمار در همه کشور ها و همه نظام های آماری سنتی و مدرن (حفظ محرمانگی اطلاعات فردی) است. یعنی داده های اخذ شده باید به گونه ای پردازش و ارائه شوند که به هیچ وجه "منابع اطلاعات آماری" (پاسخگویان) قابل شناسایی نباشند. مراکز آماری با رعایت اصول حرفه ای این اصل را کاملاً رعایت می کنند و طبق قانون داده ها و اطلاعات آماری اخذ شده از مردم صرفاً در تولید آمار های کلی به کار می روند و داده های آماری انفرادی اخذ شده از مردم کاملاً محرمانه می مانند.

امروزه نیاز کاربران آماری، فقط اطلاعات آماری تجمیع شده نیست بلکه ریز داده‌ها (Micro Data) و این روند با حفظ اصل محرمانگی اطلاعات فردی رو به افزایش است. همه افراد اعم از خانوار، صنعتگر، جامعه شناس و... می‌توانند به اطلاعات دسترسی داشته باشند.

علاوه بر آمارهای مربوط به شاخص های کلان اقتصادی، انتشار داده های خام طرح های مختلف، اعم از طرح های نمونه گیری و سرشماری ها، بستر تحقیق، بررسی و تحلیل ابعاد و ارتباط مختلف داده های گردآوری شده را برای آحاد جامعه فراهم می کند، بخصوص که معمولاً بخش خصوصی به دلیل عدم صرفه اقتصادی تمایلی برای گردآوری داده ها ندارد. مطابق حق دسترسی عموم به آمارهای رسمی کشور باید بدون هیچ محدودیتی این دسترسی را برای همه ذی نفعان فراهم کند، هر چند به دلیل لزوم حفظ حریم خصوصی واحدهای آماری (ماده ۷ قانون مرکز امار ایران) دسترسی بر جداول آماری و ریز داده ها دارای سطوح دسترسی معینی می باشد.

## ۹) نوین سازی نظام آماری یا توسعه آماری کشور به چه مفهوم است و چه تحولاتی در ارکان و فرآیند های نظام آماری باید صورت پذیرد؟ و چه مشکلاتی در طراحی و اجرای آن پیش روی شماست؟

مدرن سازی نظام آماری کشور یا توسعه آماری کشور فرآیندی چند بعدی و بلند مدت است که شامل تغییر در نوع نگاه و بینش و نگرش به داده ها و اطلاعات آماری در همه سطوح و در بین آحاد مردم است؛ تدوین و تصویب قوانین و مقررات شفاف و متناسب با نظام آمار های ثبتي مبنای اصلاح تشکیلات آماری دستگاه اجرایی و ظرفیت سازی در منابع انسانی و بودجه ای و مهندسی مجدد کلیه فرآیند های تولید و تجمیع ریز داده ها و اطلاعات آماری در همه ی دستگاه های اجرایی با محوریت و مرجعیت مرکز آمار ایران است. همه این ابعاد باید با کارهای عالمانه و جهادی مداوم و حداکثر طی ده سال عملیاتی شوند.

در پاسخ به بخش آخر سوال، مقاومت در برابر تغییرات از بدیهیات و واقعیات همه ی عرصه ها است، خصوصاً تغییر و تحولات از جنس بنیادین و نهاد سازی های جدید. مدرن سازی در واقع به مفهوم گذار از عصری به عصر دیگر است بنابراین نگرش و بینش و اقدام و عمل خاص خود را می طلبد و نیازمند کار عالمانه، مجاهدانه و عاشقانه است. در حال حاضر قوانین و مقررات مربوط به حوزه ی آمار در دستگاه های اجرایی مختلف متفرق است و هر دستگاهی هم تفسیر، ملاحظات، تعلقات و تعصبات خاص خود را دارد؛ به ویژه در مورد "حفظ محرمانگی اطلاعات فردی" که به حق ستودنی است ولیکن باید بدانیم که در تجارب کشور های پیشرفته و موفق دنیا یک مرکز حاکمیتی ویژه به نام سازمان ملی آمار (NSO) به عنوان مرجع و محرم داده ها و آمار های رسمی کشور ایجاد می شود که اساس همه ی کار های آن حفظ محرمانگی اطلاعات فردی مردم است (رسالتی که تا کنون هم با شایستگی قابل تقدیر انجام شده و خواهد شد و در واقع فرهنگ سازمانی مرکز آمار چنین است) و سپس تولید اطلاعات آماری تجمیع شده از آن هاست؛ در نظام آماری مدرن محرمانگی اطلاعات فردی به شکل بسیار حرفه ای و تضمین دار و بهتر از گذشته تضمین می شود؛ به این صورت که ریز داده های انفرادی واصله قبل از ورود به فرآیند های پردازش آماری، کد گذاری مجدد می شوند و در واقع هیچ فردی در مرکز آمار دسترسی و اطلاعی از داده ها و اطلاعات فردی افراد ندارد. با این حال برخی از دستگاه های اجرایی با قوانین موجود و سطح دانش فعلی دغدغه هایی برای ارسال ریز داده ها به

مرکز آمار دارند. که این مشکل با قانون جدید به طور ریشه ای حل می شود. ولی از نظر ما با همین ماده ۹ فعلی قانون مرکز آمار ایران و بخشنامه معاون اول رئیس جمهور در این خصوص نباید دستگاه های اجرایی تعلل و تردیدی در ارسال ریز داده ها به مرکز آمار داشته باشند. موضوع دیگر **میزان آگاهی و دانش محدود مدیران و کارشناسان از روش های ثبتی مبنا است.** و وظیفه ی ما و واحد های آمار و اطلاعات دستگاه اجرایی و صدا و سیما و اصحاب رسانه است که بتوانیم نگرش و فرهنگ متناسب با این نظام را ایجاد نماییم.

به هر حال یا مانند کشور های پیشرو و موفق نظام آمار های ثبتی مبنای مدرن غیر سیاسی با فواید بسیار زیاد را می خواهیم؟ یا نمی خواهیم؟! اگر می خواهیم (که به نظر من این نه یک انتخاب بلکه تنها گزینه ی عقلانی مبتنی بر خرد بشر و بدون انگیزه ها و تبعات سیاسی جهت دار است) باید الزامات آن را که همانا ارسال بدون قید و شرط و ما به ازای ریز داده های آماری به مرکز آمار ایران به عنوان مرجع نظام آماری کشور و امین حاکمیت در این زمینه بپذیریم و همگان در مقابل از این مرکز "داده ها و اطلاعات آماری تجمیع شده ی با کیفیت" که فلسفه ایجاد NSO ها (مراکز آماری) در همه ی دنیا همین است: اخذ داده ها و اطلاعات فردی قابل اعتماد از همه ی مردم و ارکان حاکمیت و تبدیل آن ها و نماگر ها و شاخص های آماری مورد نیاز کاربران با حفظ محرمانگی داده ها و اطلاعات انفرادی.

این تغییرات بنیادین و گذار از نظام آمار های سنتی به نظام آمار های ثبتی مبنا فقط در صورت باور و اعتماد کامل مدیران ارشد دستگاه های اجرایی به این فرآیند و الزامات آن و حمایت و پشتیبانی همه جانبه آنها از برنامه های عملیاتی امکان پذیر است والا بخش هایی از مدیران میانی با توجه به مشکلات و تنگنا های وضع موجود و سختی های این تغییر بنیادین (که در واقع گذار از عصری به عصر دیگر است) با رفتار های اداری بروکراتیک و محافظه کارانه مانع از این تغییرات میشوند و این واقعیتی است که در یک سال گذشته به خوبی نمایان گشته است.

سخن آخر اینکه در نظام مدرن، مرکز آمار صرفاً یک واحد تولید کننده ی آمار در کنار دیگر تولید کنندگان نیست. بلکه مرجعیت آمار های رسمی کشور را بر عهده دارد و هماهنگ کننده و پایشگر و ارزیابی کننده ی همه ی فعالیت های آماری دیگر دستگاه های اجراییست. همانند سازمان برنامه و بودجه ی کشور در امور برنامه و بودجه و یا بانک مرکزی در حوزه ی وظایف امور پولی و بانکی و ارزی.

۱۰) ارزیابی شما از وضعیت و کیفیت تولید و انتشار به هنگام آمار های رسمی کشور چیست و چه اقداماتی برای ارتقا کیفیت داده ها و اطلاعات آماری برای افزایش قابلیت اتکا به آنها صورت گرفته است؟

یکی از مولفه های کیفیت در سازمان های آماری بهنگام بودن و به وقت بودن انتشار نتایج طرح ها می باشد. یکی از مشکلات نظام آماری کشور کمبود آمار و اطلاعات دقیق و بهنگام جهت برنامه ریزی ها و سیاستگذاری ها می باشد. نیازهای آماری کشور در سطح مطلوب تولید و عرضه نمی شود و دستگاه های برنامه ریزی و سیاستگذاری نیز از اطلاعات آماری موجود در حد مطلوب استفاده نمی کنند.

در سیستم تولید اطلاعات، استفاده از آمارهای ثبتي دارای اشکال است. اطلاعات یا بطور صحیح ثبت نمی شوند یا اگر هم ثبت می شوند در استفاده از روش های پردازشی و انتقال آن ها به مرکز آمار ایران مشکل وجود دارد.

به دلیل عدم شفافیت قانونی بین فعالیت های آماری کشور و نظام برنامه ریزی ناهماهنگی وجود دارد. وجود برنامه منسجم و یکپارچه برای انجام فعالیت های آماری در سطح همه دستگاه های تولید کننده آمار لازم و ضروری است. تولید و انتشار به هنگام آمار زمانی اهمیت دارد که نظام مدیریتی کشور از یک فرایند مشخص تبعیت کند که متأسفانه در کشور از نظر بعد زمانی و پوشش جغرافیایی نواقصی وجود دارد. اولویت این داده ها در حساب های ملی و منطقه ای است.

به دلیل عدم شفافیت کامل قانونی بین وظایف دستگاه های اجرایی ناهماهنگی های زیادی وجود دارد. تصویب قانون آمار جدید مطابق با الزامات نظام آمار های ثبتي مبنا و تعیین صریح وظایف و اختیارات و مسئولیت های دستگاه های اجرایی برای جلوگیری از تفسیر به رای آن ها و همچنین برنامه ی ملی توسعه ی آمار (NSDS) منسجم و یکپارچه برای انجام فعالیت های آماری در همه ی دستگاه های تولید کننده ی آمار الویت و ضرورت تام دارد. همه ی آمار های رسمی کشور باید طبق تقویم زمانی از قبل اعلام شده منتشر و اطلاع رسانی شوند، کاری که هم اکنون به طور شایسته در مورد نرخ تورم، نرخ رشد اقتصادی و اشتغال و بیکاری صورت می گیرد و بایستی به همه ی آمار های رسمی کشور تسری یابد.

مرکز آمار ایران به منظور بهبود فرایندهای آماری و ارتقا کیفیت نتایج طرح آماری خود چند **اقدام اساسی** انجام داده است:

۱) استفاده از مدل عمومب استاندارد GSPPM به عنوان مدل اصلی تولید داده ها و انتشار آمار های رسمی کشور که ۸ مرحله و ۴۸ گام دارد

۲) طراحی و تصویب چارچوب کیفیت و اجرای آزمایشی آن در چند طرح آمار گیری مرکز آمار ایران

۳) باز مهندسی فرایندها و توسعه روش های بهبود فرایندها با استفاده از رویکرد Focus PDCA

۴) استفاده از ابزارهای الکترونیکی و مبتنی بر تکنولوژی اطلاعات طی سال های اخیر به نام سامانه جمع آوری داده (سیجاد)

۵) حرکت به سمت طراحی و استقرار روش های ثبتي مبنای مدرن

همچنین ارتقا کیفیت اطلاعات با ارتباط موثر و مستمر با کاربران اطلاعات آماری برای دریافت دیدگاهها و نظراتشان و انجام پروژه های پژوهشی مشترک بین دانشگاهیان و مرکز آمار ایران با هدف ارتقا دانش نظری و آشنایی با نظریه های جدید آماری، اقتصادی و ... کارشناسان مرکز آمار ایران و آشنایی استادان و پژوهشگران با نظریه های علمی در عمل می تواند موثر و کارساز باشد. همچنین توجه بیشتر به مرکز آمار ایران و گسترش کمی و کیفی آن و همچنین بدنه معاونت آمار و اطلاعات استان ها موجب تقویت جایگاه آمار در سطح ملی و منطقه ای خواهد شد. و این امر در پاسخگویی به نیاز های آماری متنوع برنامه ریزان موثر خواهد بود.

## ۱۱) فناوری های نوین قابل کاربرد در حوزه ی تولید آمار های رسمی کشور شامل چه مواردی می تواند باشد؟

۱) استفاده از فناوری های نوین اطلاعات و ارتباطات در فرایند تولید آمار های رسمی و خدمات آماری به ویژه جمع آوری،

پردازش، تهیه گزارش و ذخیره اطلاعات آماری همگام بودن با کشورهای توسعه یافته

۲) برخورداری از فناوری های به روز در زمینه تجهیزات و زیرساخت های IT



- (۳) ارتقاء سطح دانش و فرهنگ به کارگیری ICT در فعالیتهای آماری
- (۴) به کارگیری فناوریهای نوین در امر بررسی و ایجاد زمینه های استفاده از دانش های نوین بویژه مه دادهها برای گردآوری آمارهای رسمی
- (۵) استقرار سیستم مدیریت امنیت اطلاعات و اجرای فرآیندهای حوزه فناوری اطلاعات بر اساس استاندارد ISO27001 و تلاش در استقرار سایر استانداردها از جمله ITIL و ...
- (۶) به کارگیری بخش خصوصی در برخی از فعالیتهای حوزه فناوری اطلاعات
- (۷) حرکت به سمت تولید آمار به روش های ثبتي مبنا
- (۸) استفاده از خدمات تلفن های همراه در جابجایی افراد
- (۹) استفاده از خدمات پرداخت الکترونیک در رهگیری الگوهای مصرف و همچنین دریافت مالیات
- (۱۰) لینک پایگاه دادههای ثبتي و امکان پردازش آنها
- (۱۱) لینک پایگاه دادههای ثبتي و امکان پردازش آنها
- (۱۲) تقویت نشر اطلاعات بعنوان حق ملی مردم و گسترش مواد دیجیتالی و اشاعه فرهنگ و زبان ملی در محیط دیجیتال و دسترسی سریع و ارزان اطلاعات

### ۱۲) استفاده از فناوری های داده در فرآیندهای تصمیم سازی چگونه است و چه ضرورت هایی برای توجه و مشارکت مردم در حکمرانی وجود دارد؟

آمارهای رسمی کشور در واقع "کالاها و خدمات و نهادهای عمومی" (Public goods and Inputs) هستند و تئوری و منطق و سازوکار تولید آنها همان تئوری کالاها و خدمات عمومی است، نه تئوری کالاها و خدمات خصوصی (Private Goods) به عبارت دیگر ماهیت تولید و عرضه ای این خدمات این است که رقابت پذیر نیستند و همه ی متقاضیان می توانند همزمان از آنها استفاده نمایند و کیفیت آنها بستگی به میزان اعتماد پاسخگویان و دست اندر کاران دارد. در خصوص استفاده از فناوریها و مشارکت عموم مردم اشاره به تجربه بسیار موفق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ کافی است. که در این سال ۴۸٪ از مردم به روش اینترنتی سرشماری شده اند و کشورمان **حائز رتبه اول جهان برای اولین حضور** در این عرصه شد. قبل از کشور ما کشور ژاپن برای اولین حضور با ۳۵٪ در صدر قرار داشت و کشورهای کانادا و استرالیا برای سومین حضور به تقریباً ۷۰٪ رسیدند.

### ۱۳) نقش و جایگاه RS-GIS در آمایش سرزمین چیست؟

آمایش سرزمین به دنبال استفاده بهینه از سرزمین و توسعه متوازن و پایدار است بنابراین به دنبال تعیین فصل مشترک پایداری محیط زیست، پایداری اقتصادی و پایداری اجتماعی است؛ بنابراین تمرکز صرف و افراطی بر هر یک از این سه بعد پایداری توسعه کشور را با مشکل مواجه می کند. فرایند بهره برداری بهینه از امکانات، منابع و استعدادها ی مناطق مختلف (فضای ملی مستلزم) برنامه ریزی آمایش سرزمین یا برنامه ریزی فضایی است. به عبارت دیگر تنظیم رابطه میان انسان،

سرزمین و فعالیتهای انسان در سرزمین به منظور بهره برداری مناسب و پایدار از کلیه امکانات انسانی و فضایی سرزمین جهت بهبود وضع مادی و معنوی در طول زمان اهداف اصلی آمایش سرزمین را تشکیل می‌دهد. آمایش سرزمین در زمره دانش‌های نوین است که با بهره‌گیری از دستاوردهای علوم و فنون جدید به سرعت در حال رشد و توسعه می‌باشد.

### اهداف و ضرورت‌های آمایش سرزمین:

- ۱) دستیابی به توازن و تعادل‌های توسعه پایدار منطقه ای
- ۲) استفاده از مزایای تمرکززدایی در اداره کشور و رشد و توسعه پایدار مناطق
- ۳) ارتقاء رفاه عامه مردم و تعادل در توزیع امکانات و خدمات
- ۴) یکپارچه‌سازی فضایی سرزمین
- ۵) مکان‌یابی مناسب فضاها برای توسعه پایدار و نه صرفاً ملاحظات اقتصادی.

با توجه به نارساییها و مشکلات فضایی کشور، توجه به آمایش سرزمین به عنوان ابزار حرکت و هدایت آگاهانه به سوی توسعه موزون و تعادل منطقه ای، تخصیص منابع به تناسب تخصیص فضای توسعه و انتخاب قابلیت‌های سرزمین حائز اهمیت می‌باشد. لازمه استفاده بهینه از فضا، استقرار منظم پدیده‌ها در فضا است. سیستم‌های اطلاعات مکانی GIS به عنوان علم و فناوری در زمان حاضر، زیرساخت فنی مورد نیاز جهت گردآوری، ذخیره سازی، تحلیل، بازیابی، نمایش داده‌های فضایی (شامل داده‌های مکانی، توصیفی و زمانی) و ارتباط با سایر منابع اطلاعاتی را فراهم می‌کند. با توجه به اهداف و کارکردهای آمایش سرزمین، با استفاده از GIS، پایگاه داده مکانی المان‌های آمایش سرزمین اعم از انسان، فضا و فعالیت ایجاد می‌شود. فناوری سنجش از راه دور (RS) از طریق تصاویر ماهواره ای یکی از مهمترین ابزارهای تهیه اطلاعات مکانی است. سنجنده‌های مختلف با قدرت تفکیک مکانی، زمانی، طیفی و رادیومتریکی متناسب با انواع کاربردها در حال برداشت تصاویر از پدیده‌های زمین هستند. به عنوان نمونه در صورت دسترسی به آرشیو زمانی تصاویر ماهواره ای در یک منطقه، امکان بررسی تغییرات زمانی و مکانی پدیده‌های مختلف مرتبط با انسان و محیط فراهم خواهد شد.

با توجه به لزوم تبیین ارتباط فضا، انسان و فعالیت در آمایش سرزمین، یکی از مهمترین منابع اطلاعاتی که در کشور وجود دارد نتایج حاصل از انواع سرشماری‌ها در مرکز آمار شامل نفوس و مسکن، کشاورزی، عشایری و همچنین طرح‌های آماری است. با توجه به جمع‌آوری اقلام آماری در سطح واحد پایه جامعه نمونه، اطلاعات آماری در سطوح مختلف قابل استخراج است. یکی دیگر از زیرساخت‌های مهم در مرکز آمار ایران استارز یا همان نظام جامع آماری ثبتي مبنا است که در صورت تحقق این نظام نیز دستیابی به اطلاعات با اطمینان، دقت و سرعت بیشتری میسر خواهد بود که در بهبود کیفیت تصمیم‌گیری و مدیریت منابع بسیار تأثیرگذار خواهد بود.

### ۱۴) نحوه استفاده از RS و GIS در کشورهای دنیا چگونه است؟

امروزه GIS صرفاً یک پایگاه داده مکانی از پدیده‌ها و عوارض سطح زمین نیست. بلکه با توجه به امکان تحلیل داده‌های فضایی، نقش یک سیستم پشتیبان تصمیم‌گیری را در فرایندهای مدیریتی بر عهده دارد. همچنین با استقرار زیرساخت داده مکانی SDI در سطح کلان، امکان به اشتراک‌گذاری داده‌های مکانی میان سازمانهای مختلف محقق شده است. از سوی دیگر با توجه به گسترش اینترنت فراگستر، تجهیزات هوشمند همراه و سرویس‌های مشارکتی و مردم‌گستر رویکرد جدیدی در سیستم‌های GIS در حال

شکل گیری است. داده کاوی یا استخراج دانش از داده ها، هوش مصنوعی و انواع تحلیل های آماری و ریاضیاتی از دیگر بخش های کاربردی در حوزه GIS می باشد. موارد فوق در حوزه های مختلفی شامل مدیریت خدمات شهری، مدیریت زمین، مدیریت بحران، حمل و نقل، برنامه ریزیهای آمایش سرزمین، امور اقتصادی و اجتماعی، کشاورزی، هواشناسی، آب و برق و ... به صورت گسترده مورد بهره برداری قرار گرفته است.

در زمینه تصاویر ماهواره ای نیز با بهبود انواع قدرت تفکیک سنجنده ها، امکان تهیه تصاویر با قدرت تفکیک مکانی در حد نیم متر، تحول عظیمی در تهیه نقشه با استفاده از تکنیک های پردازش تصاویر ماهواره ای، هوش مصنوعی و داده کاوی حاصل شده است و با تنوع سنجنده ها و ماهواره ها در حوزه های مختلف دسترسی به منبع مهمی از داده های فضایی امکانپذیر شده است. داده های فضایی به عنوان مهمترین بخش از پروژه های GIS بیش از هفتاد درصد از هزینه ها را به خود اختصاص داده است که با تسهیلات فراهم شده، کارایی سیستم های GIS و RS در حوزه های مختلف بیش از پیش افزایش داده است.

### **۱۵) در کشور ما مسائل مربوط به عدم استفاده کافی از قابلیت ها و تکنولوژی های RS و GIS چیست و چه باید کرد؟**

فرایند استقرار یک سیستم GIS مستلزم دستیابی به زیرسیستم های جمع آوری و تولید داده، ساختاردهی، ذخیره سازی، تحلیل و نمایش است. در کشور ما، عمده فعالیت های انجام شده توسط سازمان های متولی و مرتبط با GIS، در سطح تولید داده های فضایی و اجرای تحلیلهای مکانیابی و مسیریابی است و در زمینه های مختلف ضرورت بکارگیری این فناوری وجود دارد. مشکل فعلی در کشور تعامل پذیری و به اشتراک گذاری داده های فضایی است که نشاندهنده لزوم بکارگیری استانداردهای داده و سرویس مرتبط در این حوزه است.

علیرغم هزینه بالای تولید داده های مکانی، در زمینه فنی راهکارهای مختلفی برای تأمین منابع داده شناسایی می شود که به صورت موقتی دارای کارکرد مناسب هستند اما مشکل اصلی در عدم بکارگیری اطلاعات در سیاست گذاری ها و تصمیم گیری های مدیریتی است که متأسفانه در درازمدت هزینه سنگین و جبران ناپذیر بر جامعه تحمیل می نماید. پایان.